

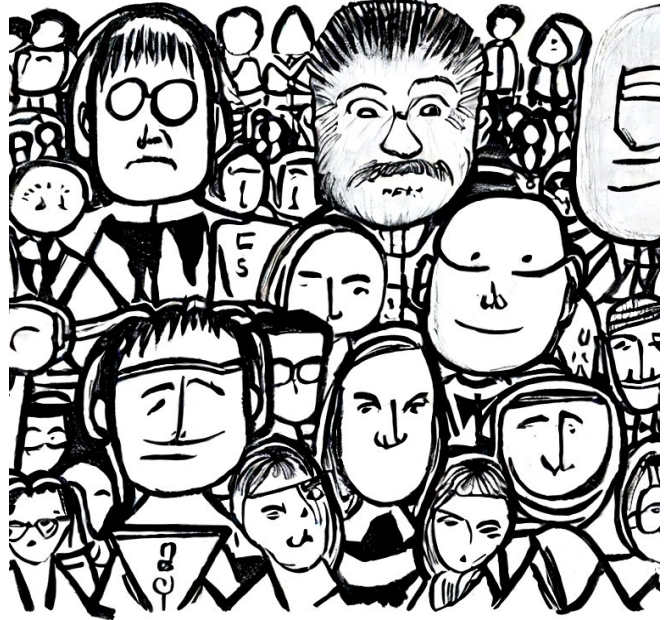
Tartalom

Mikor és miért mondhatunk rosszat a zsidó népről? 3

A prófétai hagyomány: a szerető, figyelmes feddés

Hajvágás – kóser módon 5

Mire figyeljünk, amikor fodrászhoz megyünk?

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjamin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 140 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása:
ortimagazin@gmail.com.

Köszöntő

Kedves Olvasó,

sokszor hallani, hogy a magyarországi zsidóságban túl magas a „hitközségi munkavállalók” aránya.

Hiszen kikből is áll a „minjen”? Alapjáraton: az elnök, a rabbi, a kántor, a samesz. Aztán ott vannak még: a mesgiách, a gábe, a bátlán, a kóser bolti eladó. És így tovább.

Ez baj?

Tény, hogy mindnyájan szeretnénk a közmondásos „nyolcvanezer magyar zsidót” bevonni, megmozgatni, aktívvá tenni közösségeinkben. Az egyszerű embereket, akik munka után – lehetőség szerint egy polgári foglalkozású munkahelyen – jönnek a zsinagógába.

Ez a cél valóban igen nemes! Viszont mindeközben ne feledkezzünk el arról sem, hogy a „mi embereinkről” is a megbecsülés nyelvén igyekezzünk szólni.

És azok se gondoljanak „másodrendű állampolgárként” magunkra, akik mintegy „hivatalból” jelennek meg a közösségben.

Ezt tanítják nekünk a Talmud bölcsei:

„Mi számít nagy városnak? Minden, amiben van 10 'bátlán'. Ha ennél kevesebb, akkor az egy falu.” (Misna, Megilá 1:3)

A Talmud és Rási magyarázata mindeerre:

„A 10 'bátlán' a zsinagógában van. Nem járnak munkába, és a közösség látja őket el, hogy elérhetőek legyenek az ima idején a zsinagógában.” (Megilá 5a)

A magyarul nem túl jól hangzó „bátlán” szó héberül a „bátél” szóból ered. A „bátél mime-lácho” jelentése: *otthagyják a munkát [hogy a közösség rendelkezésére álljanak].*

A közösség vezetőinek a felelőssége az, hogy kiket bíz meg ezzel: olyanokat, akik szívvel-lélekkel, hivatásként tekintenek feladatukra.

Olyanokat, akik nem csak az ima idejét várják, hanem proaktívan tesznek is a közösség ügyeinek előremozdításáért.

Akikért a szombat reggeli imában az áldás szól: *„mindenkiért, akik a közösség ügyeivel foglalkoznak, hittel [beemuná]” (Mi sebérách, a Jekum purkán után).*

A hosszútávú, ideális terv két nagy lépésből áll. Az első fázisban már a fiatalságot arra tanítjuk, hogy mit jelent az, hogy felelősséget vállalunk a közösség ügyeiért. Vezetőket képzünk. Nemzetközi szinten is népszerű fogalom: *Jewish Leadership*.

A másodikban pedig ők vállalnak szerepet, mindenféle közösségi tevékenységben, ki-ki az ő tudása és tehetsége szerint.

A zsidó közösség számára dolgozni: kitüntetés. Ahogyan zsinagógába, közösségbe járni is az.

Világos, hogy sok minden van, amit lehetne jobban csinálni. És kritizálni mindig könnyebb mint alkotni. Viszont az egészséges önbecsülés helyreállítása kulcsfontosságú!

Legyünk büszkék magunkra, minden egyes eredményre, amivel a Teremtő népének a közösség ügyét tudjuk szolgálni!

Szántó-Várnagy Binjomin

Mikor és miért mondhatunk rosszat a zsidó népről?

„Hogyan átkozzam azt, akit nem átkoz Isten?” (Mózes 4., 23:8) „Áldóid megáldatnak és átkozóid elátkoztatnak.” (24:9)

Bileám próféta azt a felkérést kapja a zsidó nép ellenségeitől, hogy átkozza el a zsidókat, hogy sikeres háborút viselhessenek ellenük. Eleinte nem nagyon látszik vonakodni, de végül átok helyett háromszor is áldást mond.

Bár manapság ritkán tapasztalunk olyasmit, hogy valaki rosszat akar mondani a zsidókra, és az Örökkévaló csodálatos módon megakadályozza, de egy fontos tanulsága mégis van a dolognak: az isteni akarattal ellenkezik az, hogy valaki átkozzon minket.

Az is kiderül Bileám szavaiból, hogy aki rosszat mond ránk, az saját magának árt, míg aki jót, az magának tesz jót.

Egy lépéssel folytatva a gondolatsort: még egy zsidónak sem szabad „zsidózni”. Jellemző ugyanis ránk az a népi önkritika, amit azonban inkább embertársaink felé irányítunk, és nem magunk felé.

Nem szabad olyasmit mondani, hogy már megint hogy viselkednek ezek a zsidók, milyen rendetlenek, figyelmetlenül imádkoznak, vagy ilyesmit.

Javító célzattal cselekedni természetesen mindig dicséretes. De a levegőbe panaszkodni nem szabad. A *Pele Joéc* (szerzője Rabbi Eliezer Papo, 1785-1828), az egyik klasszikus muszár könyv a negatív beszéd tórai tilalmáról (*láson hárá*) szóló részt e téma kifejtésével kezdi:

„...és mennyivel inkább növekszik a fájdalom, amikor egy egész család, város, törzs negatív tulajdonságairól beszélnek [...] áldott emlékű Bölcsseinktől tudjuk, hogy a Szent, Áldott Ő mennyire haragszik azokra [a zsidókra], akik érveket mondanak a zsidó nép ellen [...]”

Gyakran nem is vesszük észre, hogy mit teszünk azzal, ha így beszélünk. Annyira hozzászokunk, hogy fel sem merül, hogy ezzel valami probléma is lehetne.

Pedig Bölcsseink magyarázata szerint nem kisebb ember mint maga Jesájá próféta is büntetést kapott azért, mert rosszat mondott a zsidó népről:

„Tudd meg, hogy amikor Jesájá próféta azt mondta: «Jaj nekem, mert tisztátalan ajkú vagyok, és tisztátalan ajkú nép között lakozom» (Jesájá 6:5), azt mondta neki a Szent, Áldott Ő: Jesájá, magadról szabad mondanod, hogy tisztátalan ajkú vagy, de a zsidó népről mondd, hogy tisztátalan ajkú nép?»

Hiszen ők azt mondták, hogy «megtesszük és meghallgatjuk» (Mózes 2., 24:7), és minden nap kétszer azt mondják, hogy «Halld Izrael, az Örökkévaló egyetlen» (Mózes 5., 6:4) – és te őket hívod tisztátalan ajkúnak?» (Midrás Tanchuma, 32:2)

Persze a prófétának a feladata az, hogy feddje a népet. Mondhatni, ő ezért kapja a „fizetését”. Akkor hogy lehet ezért megbüntetni? Úgy, hogy amikor ezt a kritikáját mondta, abban semmi konstruktív nem volt, hiszen nem a népnek mondta, hogy jobb útra térjenek.

Ebből a tanításból meg lehet érteni, hogy nem azért nem szabad a zsidókat mint csoportot szidni, mert szeretnénk saját magunkat minél szebb színben feltüntetve látni, hanem azért, mert mi azon túl, hogy emberi lények vagyunk, egy saját magunknál sokkal fontosabb ügyet is képviselünk, amit nem hozhatunk negatív kontextusba: a Teremtő „ügyét”.

Akkor viszont mégis, mihez kezdünk azzal a ténnyel, hogy a prófétai könyvek tele vannak azzal, hogy a zsidó nép hiányosságait ecsetelik? Talán ne higgyünk nekik?

A feddés célja, hogy a szívet megtörje és Istenhez visszatérítse. A próféták szeretetből feddik a zsidó népet.

Ez nem említhető egy napon sem az antiszemita rosszindulatúságával, sem azzal, amikor zsidók fanyalognak, és cinikusan beszélnek a többi zsidóról, kollektív értelemben.

A próféták szerető feddéséről szól az az áldás, amit minden szombatn elmondunk a zsinagógákban, miután a prófétai szakaszt felolvassuk:

„Áldott vagy Te, Örökkévaló Istenünk, amiért jó prófétákat választottál nekünk, és akartad a szavaikat, amiket igazságban mondtak!”

Miért ne tekinthetnénk saját magunkat is ilyen „jó prófétának”, amikor kritikusan szólalunk meg a saját népünkkel kapcsolatban?

A negatív beszédbe lehetséges konstruktivitást vinni, de általában nem egyszerű. Sokszor ugyanis nem azért kritizálunk, mert azt

szeretnénk, hogy mások jobbak legyenek, hanem vagy azt érezzük, hogy mások kellemetlenebbé teszik a mi életünket, és ilyenkor a kritika önző, vagy azért mondunk rosszat róluk, hogy ezáltal mi magunk tűnjünk fel jobb színben.

Magasabb szemszögből nézve, a Teremtő azt szeretné, ha a zsidó nép egy különleges, szent nép lenne, ami egy emberként Őt szolgálja, dicséri, hirdeti a nagyságát a világban¹.

Ezt az egységes szolgálatot töri sok kis apró részre az, aki a zsidó népet darabokra osztja, aki zsidóként saját magát kiveszi a közösségből. Egyénként tekint magára, nem pedig a közösség részeként.

Örülni sem szabad annak, ha más rosszat csinál. Jó, ha észrevesszük saját magunkban, amikor némi örömet érzünk mások gyengeségei felett, hiszen ez azt jelenti, hogy mi magunk jobbak vagyunk náluk, előrébb tartunk. A magasabb céllal ez is ellentétes.

Ahogy az Orchot Cádikim írja (*Sáár Há-Szimchá*):

„Ha egy szolga igazán őszintén szolgálja a királyát, akkor annak el kell szomorodnia, amikor olyanokat lát, akik fellázadnak az ő ura ellen, és átkozzák őt. [...]

De ha a szolga örvendezik, amikor az urának a lealacsonyítását és szégyenét látja, akkor az a szolga nem megbízható. [...] Erre sokan a jelentős emberek közül sem vigyáznak.”

2017. július 13.

1 Természetesen nem saját maga miatt, hiszen erre neki nincsen szüksége, hanem azért, mert ez a felismerés minden egyes ember életét jobbá teszi.

Hajvágás – kóser módon

Hamarosan kezdődik a három gyászos hét. Mivel igen meleg, nyári időszakra esik, és a gyászydőszakban nem borotválkozunk és nem vágunk haját, ezért ezekben a napokban a vallásos közösségeink legtöbb tagja megnyiratkozik.

Ennek apropóján lássunk néhány fontos, praktikus kapcsolódó témát.

„Fejetek hajának szélét [peát roschem] ne vágjátok körbe, és ne pusztítsátok el szakállatok szélét.” (Mózes 3., 19:27)

Ebben a mondatban található peá héber szóból ered a magyarban is használatos, jiddisen keresztülment „pajesz” kifejezés. Az a szimbolizmus, ami a haszid közösségek frizuráját, megjelenését jellemzi, szintén ebből a parancsolatból ered. Viszont ez nem jelenti azt, hogy a Tóra kötelezne mindnyájunkat a hosszú pajesz növesztésére.

Aki a pajeszt sosem vágja le, az egy nagyon szép szokást őriz a saját közösségében, melyet tiszteletben tartunk és nagyrabecsülünk. De ha mi nem követjük, mert a mi vallásos felmenőinknek nem ez a szokása, azal még nem szegünk meg semmilyen tilalmat.

Büszkék vagyunk haszid testvéreinkre, akik ezzel a hajviselettel állandó emlékeztetőt hordanak magukon egy másik „pajesz” (péá, azaz „szél”) micvájára:

„És amikor aratod földed aratását, ne végezd ki meződ szélét [peát szádchá] learatni.” (Mózes 3., 19:9)

Vagyis: a hajkorona meghagyott széle emlékeztető a mező szélére, amit a szegényeknek hagyunk meg. Azaz a másokkal, a gyengébbekkel és kevésbé szerencsésekkel való törődést szimbolizálja. Így – meggyőződésem szerint – minden tiszteletet megérdemel.

Szokások tisztelete – a haszidok pajesza

Általában is fontos része a zsidó közösségi létezésünknek, hogy tudatosítsuk: a különböző szokásaink nem adhatnak okot az ellentétekre, negatív érzésekre.

Emlékezzünk a híres szociológiai kísérletre², melyben a fiatal csoportot a kutatók két részre osztották. Az egyikre piros, a másikra kék színű pólót adtak. Egy idő után aztán kérdőíven kérdezték őket arról, hogy mit gondolnak a saját csoportjukról és a másokról.

Azt találták, hogy a pirosok a pirosokat, a kékek a kékeket találták szimpatikusabbnak.

Vagyis egyetlen felszínes apróság elegendő volt ahhoz, hogy a belső feszültséget alakítsa ki!

Tartsuk mindig fejben az emberi léleknek ezt az érzékenységét, és igyekezzünk állandóan ellensúlyozni. Mivel a zsidóság egyik oldalról sokszínű, másrészt viszont Teremtőnk azt várja el tőlünk, hogy fogjunk össze és segítsük, támogassuk egymást.

2 Bigler, R. S. (1995). The Role of Classification Skill in Moderating Environmental Influences on Children's Gender Stereotyping: A Study of the Functional Use of Gender in the Classroom. *Child Development*, 66(4), 1072–1087. <https://doi.org/10.2307/1131799>

Pontosan meddig tart a „haj széle”?

Mi számít kóser hajvágásnak? Mi számít a haj tilalmas körbevágásának?

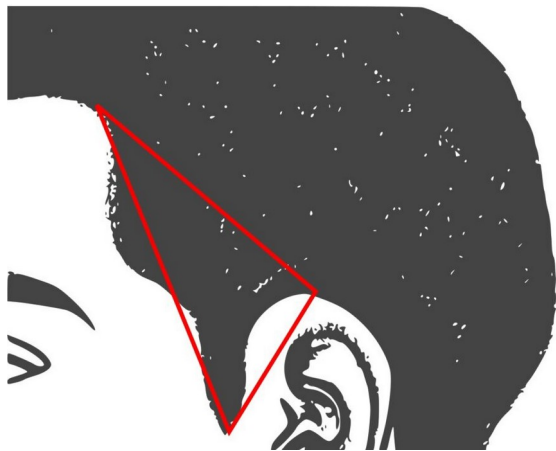
Mindenekelőtt: a tilalom a férfiak hajára vonatkozik. Annak ellenére, hogy a fodrász nem zsidó, a tilalom érvényben marad – a mi kötelességünk az, hogy elmagyarázzuk vallási igényeinket.

Legegyszerűbb szabályként elmondható, hogy ha sehol sem vágatjuk a hajunkat 6mm-nél, akkor betartottuk ezt a szabályt.

Ez a mértékegység számít úgy, hogy a haj nincsen „teljesen levágva”, vagyis maradt belőle annyi, hogy még a kezünkkel vissza tudjuk hajtani (*Misna, Nidá 6:12 alapján*).

Ez azonban nem olyan egyszerű amilyennek tűnik, mivel más népeknél egyre jobban terjed az a divat, hogy a haját alul egészen rövidre, majd hogyanem kopaszra nyírják. Sok fodrász számára ez olyan természetes, sőt, stílusos, hogy kifejezetten nehezükre esik elfogadni a „különleges igényeinket”.

Ha egy képzeletbeli vonallal kötjük össze a fülünket a homlokunkkal (ld. ábra), akkor megkapjuk a tiltott zóna felső határát.

Ez a szakasz a fül mellett halad lefelé, egészen az állkapocsig, melyet úgy találhatunk meg, ha a kezünket a fülünk mellé tesszük és jobbra-balra mozgatjuk az állunkat. Az így kialakult háromszögre vonatkozik a tórai tilalom: ez a terület nem vágható 6mm-nél rövidebbre.

A legtöbb fodrásznak mondhatjuk, hogy legfeljebb 2-es fokozatra állíthatják a hajnyíró gépet.

Erre figyeljünk, amikor fodrászt választunk

Van még a hajvágásnak egy fontos *halachikus* [vallásjogi] aspektusa: az érintés őrzése [somér negiá].

Férfiak és nők között kerüljük az érintést. A Tóra ugyanis nemcsak a paráznaságot tiltja meg, hanem minden olyan dolgot is, ami arra vezet:

„Senki az ő rokonához ne közeledjen azért, hogy szemérmét felfedje.” (Mózes 3., 18:6)

Egyáltalán nem véletlen az, hogy a Tóra itt a „közeledjen” szót használja. Bölcsseink innen tanulják, hogy nemcsak az erkölcsstelesség, hanem az ahhoz való „közeledés” szintén tórai tilalom (*Rámbám, Iszuré Biá 21:1, Meszilát Jesárim 11:31*).

Vagyis: ha egy férfi és egy nő, akik között tilalmas az érintkezés (pl. házasságon kívül), soha nem kerülnek intim kapcsolatba, kizárólag „közelednek”, valamilyen felületes, ámde nyilvánvaló módon egymás felé, azzal ezt a fenti tórai tilalmat már megszegték.

A Tóra ugyanis isteni bölcsességet tartalmaz. Szerzője, mindnyájunk Teremtője pontosan tudja, hogy ezen a területen a „közeledés” jelentősége jóval nagyobb, mint más

vétkek esetében. Itt sokkal jellemzőbb az, hogy a „közeledés” előbb vagy utóbb valószínűségi „közelség”-hez vezet.

Ez az oka annak, hogy vallásos emberként őrizkedünk a férfiak és nők közötti fizikai érintéstől.

Létezik ugyan kivétel ezen szabály alól bizonyos esetekben (pl. orvosi vizsgálat, ha másképpen nem megoldható, *ld. Sách JD 195:20*), viszont a hajvágás, hajmosás, hajápolás határozottan nem tartozik ezek közé. Igen súlyos szavak olvashatóak ebben a témában például a *Rivevot Efráim* c. jelentős halachikus responzumban (5:507, Efráim Greenblatt rabbi, 1932-2014).

Mindent a hajról – törvények és szimbolizmus

Összefoglalva: három egyszerű szabályt érdemes figyelembe vennünk hajvágás ügyében ebben az időszakban.

1. Még Támuz 17-e (idén július 5-e, szerda este) előtt vágjuk le a hajunkat – vagy várjunk vele Áv 10-éig (idén: július 28-a, péntek).
2. Ne engedjünk a „pajesz” részt 6mm-nél rövidebbre vágni.
3. Férfiak férfi fodrásznál, nők női fodrásznál vágassák a hajukat.

Az emberi haj csodálatos találmánya Teremtőknek. Sokszínűvé és jól felismerhetővé tesz minket – arcvonásaink mellett. Színt visz világunkba. Magától nő, és számos más területen is szabályozza a Tóra, hogy pontosan mikor mit helyes tennünk vele (pl. ünnep tiszteletére levágni, férfiak és nők számára más-más módon befedni, stb.).

Ebben az időszakban egy friss hajvágás fel szabadult érzést és az újrakezdés tiszta lapját szimbolizálja. A fenti irányelvek segítenek minket abban, hogy mindez a Tórával összhangban történjen meg.

Tartalmas nyarat, vigasztaló gyászydőszakot, és kellemes időt kívánok mindnyájunknak!

Kedves Közösség,

Péntek este köszönt ránk Chukát-Bálák hetiszakaszának szombatja.

Bileámtól, a gonosz prófétától az idei évben is áldásokat kapunk az átkok helyett, ami ezúttal is ránk fér! Ugyanis nemrég kezdődött el a nyári szünet, az utazások, az új élmények és inspiráció, és mindeközben számos esemény színesíti közösségünket is.

Megkezdődött a közösségi misnatanulás, melyben immár 2 igen aktív kiscsoport működik, csoportonként 2-2 fővel. Az egyik csoporttal a helyszínen, a másikkal Zoomon keresztül találkozunk.

Már most számos részletet és érdekességet megtudtunk Szukot ünnep törvényeiről, és közben fontos, átfogó alapfogalmakat is elsajátítottunk. Mindemellett még mindig vannak szabad helyek, ezért ha bárki kedvet kapott, csatlakozzon hozzánk (Binjamin rabbin keresztül, a megszokott csatornákon)!

A heti háromszor 10 perces Zoom tanulás is nagy népszerűségnek örvend. A héten jubilálunk: megtartjuk a 30. alkalmat. Továbbra is lehet csatlakozni vasárnap, kedden és csütörtökön délután 17 órától!

A héten a vilnai Gáon bölcsességébe pillantottunk bele, azonban hamarosan visszatérünk a prágai Máhárál közkedvelt tanításaiba, melynek szövegéről a tanulók előkészített és jegyzetekkel ellátott digitális másolatot kapnak.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás péntek este: 20:26-ig (legkorábbi időpont 19:05)

Szombat kimenetele este: 21:47

A zsinagógában péntek este 18:00-tól tanulunk, 18:30-tól imádkozunk.

Szombat reggel 9:00-tól imádkozunk, majd felolvassuk a Tórából a hetiszakaszt.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el otthon mind a péntek esti ima után (legkorábban 21:47-kor), mind a szombat reggeli ima előtt (legkésőbb 8:48-ig).

Gut Sábesz, Sábát Sálom!